

• A zenei ismeretterjesztés ügyesen megszerkesztett példája volt a Maurice Ravel születése századik évfordulója emlékére sugárzott színvonalas koncert. A század elején a német zenekultúrán nevelkedett magyar közönség előtt tulajdonképpen akkor kezdett műveivel hazánkban átütő sikereket elérni, amikor a Vígadóban Dohnányi Ernő, a filharmonikusok élén bemutatta a Bolero-t. És ez a kompozíció Ravel lelkesedéssel fogadott szerzői estjén újból felcsendült. A témájáról vezetője, Tallián Tibor alapos, elemző szövegében mindössze rövid megállapítást szentelt annak a ténynek, hogy Ravel 1932-ben Budapesten is járt. Szót ejthetett volna felejthetetlenül szép szerzői estjéről. Nem említette az Operaház sikeres Pásztoróra-előadását és a zeneszerzőnek Rác Aladárral való kapcsolatát sem. Így előadása még teljesebb lett volna, mert egyébként a zeneköltő életéről, alkotómunkájának a társadalmi szövegekhez való kapcsolatáról sok mindent közölt. Az emlékest műsorát úgy válogatta össze, hogy a bemutatott zenei részletek, a stílusos vetített illusztrációk, valamint a Daphnis és Chloé táncbetét keresztmetszetet nyújtottak a raveli művészetéről. (Történetet volna utalás arra a pompás hangszerelési munkára is, amelyet Ravel az Egy kiállítás képei című Muszorgszkij-szereménnyel végzett, hiszen sokan ennek révén ismerték meg nálunk a nevet.) A közreműködő Rádiózenekar, az együttesek és szólóisták virtuóz játéka, tánc, éneke az igényes zenekedvelőknek szólt. A késői órákban felhangzó esemény nem adhat a korábbi műsorokkal egyenlő akusztikai élményt. Este tíz óra után ugyanis csökkenteni illik a készülék hangját.

(K. K.)

□ SZEMES MARI önálló estjét rendezik december 7-én este, fél 7 órakor az óbudai Frankel Leó Művelődési Házban. A magyar és világirodalom műveiből összeállított est címe: Ki hogy szeret?

□ PECHY BLANKA lesz a vendége december 8-án, este fél 6-kor a Hazafront Népfőnt Budapesti Bizottsága Irodalmi Fórumának, a Népköztársaság útja 125. szám alatti színházban. A művésznek Beszélő nehéz című könyvét Lőrincze Lajos mutatja be

TALÁLKOZZÉK FRANCIA-ORSZÁGGAL

a Duna Inter-Continental Szállodában december 6-án, szombaton 19.30 órakor

KODAK SZÍNES MULTIVÍZIÓS VETÍTÉS

Műsoron: Pártusi képek Lilliputi királyság A tenger koreográfiája A világ színei és mosolya Camargue

Meghívók a szálloda portáján — a jelentkezés sorrendjében — igényelhetők. Információ és asztalfoglalás (9 és 16 óra között): 328-102.

A MOHÁCSI VÉSZ KORÁNAK NYELVE

Elektra díszmagyarban

Hogyan került elő Bornemisza drámája

Érdeklődéssel fogadta a Nemzeti Színház közönsége a Magyar Elektra és a Karnyóné felújítását. A Bornemisza-féle Magyar Elektra régi drámairodalmunk egyik remeke. Írója, aki 1535 és 1584 között élt, Shakespeare születése előtt jelentette meg a Magyar Elektra-t.

Könyv a kirakatban

Nem mindennapi érdekesség a dráma színpadi előtörténete. 1930-ban Móricz Zsigmond a Nyugat lapjain így számolt be erről:

„Most hét éve véletlenül egy könyvkereskedés kirakatában egy kis könyvecskét láttam.

Megvettem a könyvet, s már az utcán elkezdtem olvasni. Sokat olvastam a kódexeket, úgy, hogy az olvasás nem volt igen nehezemre, s már az előszó után véghetetlen gyönyörűséget éreztem. Úgy sejtettem, hogy ebben a könyvecskében roppant értéket kapunk: a mohácsi vész korának magyar nyelvét.”

A tanulmány bevezetőjeként pedig ezt írja Móricz: „Ez a könyv a magyar

irodalom Újszövetségének első könyve.”

„Ótestamentumnak tekintjük mindazt, ami a könyvnyomtatás kora előtt készült... Legnagyobb fájdalomunkra, az ezredik év előttről egyetlen magyar szót sem őriztek meg az írók.

Az Újtestamentum azonban nagyon gazdag. Mától kezdve legfőbb dísze a következő munka: — itt következik Bornemisza Magyar Elektraja első 1558-ban kiadott kötetének borítójáról készült faksimile-fotó.

TRAGOEDIA MAGIAR NELVENN, AZ SOPHOCLES ELECTRAIABOL

Nagyobb részre fordítot, azaz Kézneknek erkecz zöknök iobitafokra

peldául fizepen iateknak mogia feze rint rendeltetett Pefli Bornemiszá Peter deak által.

Elektra Sophocles és Pietro Abbé me Pestme, Georgy Tamary, A. Cs. tere, Ungarico Időmesté reddita

Luc. VI. Iai neček kik uecették most, mert meg írtok.

M. D. LVIII.

A könyvhöz Ferenczi Zoltán írt utószót, amely megmagyarázza, hogyan került Magyarországra a kis kötet, s hogy kerülhe-

tett egyáltalán a könyvkereskedő kirakatába.

Ferenczi Zoltán irodalomtörténész, egyetemi professzor, a Petőfi Társaság elnöke 1923. július 12-én levelet kapott dr. Krüger Hermann Anders, a gothai tartományi könyvtár igazgatójától, amelyben közli, hogy a könyvtár katalógizálásában közben egy gyűjteményben öt latin nyelvű munkával egybekötve, kis magyar könyvre talált. Kérde, van-e valami jelentősége ennek a magyar irodalomtörténet számára? Ferenczi Zoltán rendkívül nagy örömmel fedezte fel a könyvcskében Bornemisza Elektraját, amelynek létezéséről az irodalomtörténet tudott, de csak két kis részlete volt ismert. Így a könyvet rögtön elkérte az Akadémiában való bemutatásra és a faksimile kiadás céljára. „Az a példány, amit én itt találtam — írta Móricz —, ebből az új kiadásból való volt, amelyet írók és irodalombarátok adományból rendezett Ferenczi. Tehát egy 365 éven át eltűnt magyar irodalmi munka került elő a könyvvel.”

Eredeti szöveg

Csaknem egyívnyi terjedelemben elemezte Móricz Zsigmond a Magyar Elektra-t a Nyugat hasábjain. Rámutatott arra, hogy Bornemisza Péter magyar emberek tetteit akarta kifejezni drámájában, melyet díszmagyarban játszottak el a maga idejében. Móricz Zsigmond rábeszélte a Nemzeti Színház akkori igazgatóját, Hevesi Sándort, hogy adja elő a Bornemisza-féle Magyar Elektra-t, amelyet hajlandó átsimítani erre a célra. 1931-ben csakugyan színrehozták, de akkor nem talált kellő visszhangra. A Nemzeti Színház mostani előadásában — csakúgy, mint a közelmúltban is a televízió változatban — az eredeti Bornemisza-szöveg hangzik el.

Kristóf Károly

Meghalt Dersi Tamás

Ma délelőtt, néhány perccel lapzárta előtt kaptuk a tragikus hírt, hogy DERSI TAMÁS, lapunk munkatársa, az ESTI Hírlap kulturális rovatának vezetője rövid szenvedés után, 46 éves korában elhunyt.

Tudunk súlyos betegségéről, mégis megdöbbentő és hihetetlen számunkra a tudat, hogy nem szerkeszti többé ezt az oldalt — lapunk kulturális rovatát. Terveikkel, elképzelésekkel gazdagon távozott körünkől. Befejezett munkáinak sora, és a megszerkesztett lapoldalak ezrei mellett is életműve sajnálatosan csonka maradt.

A fájdalom első pillanatai belénk fojtják meg a szót. Megrendüléssel gyászolunk mi, közvetlen kollégái, és a magyar sajtó minden munkatársa.

Az ESTI HÍRLAP Szerkesztősége

Magyar szerzők a Tháliában

Hamarosan két magyar szerző művét is bemutatja a Thália Színház. Megkezdődtek László Bencsik Sándor Anyaföld című drámájának próbái, amely a parasztság mai gondjaival, problémáival foglalkozik. A Történelem alulnézetben szerzőjének művét Kazimir Károlynak, a színház művészeti vezetőjének irányításával viszik színre.

A Thália Stúdióban Lázár Ervin: A hétféjú tündér című műve kerül hamarosan a közönség elé. A népszerű művet Kováry Katalin rendezi. A főbb szerepekben Végváry Tamással, Benkő Péterrel, S. Tóth Józseffel, Sáfár Anikóval, Buss Gyulával. Közreműködik a Kalakalegyüttes. A premiert február 6-án tartják. (MTI)

Mától a mozokban

A gyalogjáró

Maximilian Schell írója és rendezője A gyalogjáró című NSZK—svájci koprodukcióban készült filmnek. Szerzői filmről van tehát szó, amelynek készítésében az alkotó felelőssége kétszeres. Ráadásul ezúttal a téma is kényes. A főhős, Heinz Alfred Giese, köztitzeletben álló müncheni nagyparas, jelentős politikus és kedves, unokájával okosan törődő nagypapa. Azután kiderül róla: a második világháború idején Görögországban részt vett egy megtorló akcióban, és lehet, hogy akkor sajátkezűleg agyonlőtt egy kisgyermeket. Lehet, de nem bizonyos. Bizonyosat szerezni újságírók igyekeznek. Ennyiből is kitűnik talán,

hogy Schell is elkészítette a maga lelkiismeret-vizsgáló filmjét. A német művészek legjobbjai — az NSZK-ban és az NDK-ban egyaránt — megkísérlik a gényben, színpadon, filmben, hogy mérlegre tegyék a második világháború eseményeit, feltárják az emberekben lezajló drámát, és ítéletet hozzanak.

Schell filmjének erénye, hogy nem próbálja meg leegyszerűsíteni a konfliktusokat. Tudja, és nézőivel is megérteti, hogy korántsem volt egyszerű és könnyű becsületesen viselkedni a második világháborúban. A fasizmus még a jobb érzésű emberekre is ráfröccsentette sarát. Például: az újságírók egyike, aki most Giese leleplezésén fáradozik, annak idején, mint fiatal ember, haditudósító volt, s ha vér nem tapadt is a kezéhez, a német fegyverek dicsőségét zengő írásaival maga is a fasizmust szolgálta. Természetesen az is nehezé teszi az ítékezést, hogy három évtized távolából már nehezen deríthetők föl az események, s ráadásul olyanok is szép számmal akadnak, akik segítenek takargatni a bűnök. Schell álláspontja azonban félreérthetetlen, s ez különösen kitűnik Giese ügyvédjének ábrázolásából. Ez a férfiú ugyanis még Calley hadnagyt is nemzeti hősnak tartja, mivel olyan gyermekeket mészárolt le, akik küzdöttek a hódítók ellen.

A film a rendezői munka szempontjából is kiváló: két operátor — Wolfgang Treu és Klaus König — gondolkodott arról, hogy korszerű képsorokban jelenjék meg a tartalom.

A főszerepet Gustav Rudolf Sellner játssza, rendkívül elmélyülten. Érdekessége a filmnek — amelyet a stúdiómozikban mutatnak be —, hogy egy jelenetben láthatjuk a filmművészet néhány nagy „idős hölgyét”, Elisabeth Bergnert, Lil Dagovert és Francoise Rosayt is. Morvay István

A hangszóró mellett

Na, milyen? — érdeklődött a darabbeli öregúr alkalmi beszélgetőpartnerétől, amikor az életében először megkóstolta a hatalmas péksüteményt. Kifli, csak nagyban — válaszolta amaz. És ezzel alighanem a lényegre tapintott, mert a hallgató is ugyanígy érezhette Gyurkovics Tibor Oriáskifli című hangjátékának hallgatása közben. Jelenet, csak nagyban — hosszan elnyújtva. A hangjáték tulajdonképpen nem más, mint két kelekótya, kellemetlenkedő öregúr unalmas, locsogó-fecsegő párbeszéde. Igaz, menet közben — s e kitétel itt szó szerint értendő, hiszen egy autóbuszban játszódik a történet — egy autóbuszsofőr és egy kalauznó egymáshoz való viszonyát is megsejthetjük, s talán imitt-amott egyéb sorsmorzsalékokat is fölismerhetünk —, de mire idáig érünk, olyan bágyasztóvá válik az érdeklődés csevegés, hogy végképp kedvünket szegi. A főszerepekben Feleki Kamillt és Petress Sándort hallhattuk.

A Húszas Stúdió utóbbi adásai igen színesnek, változatosnak mutatkoztak. Ezek közé tartozott Győry Béla mezőgazdasági témájú programja és Juszt Lászlónak a szófiai egyetemről hozott, igen élvezetes, kitűnően szerkesztett összeállítása. A tegnap esti Húszasnak a sport volt a témája. László György és Novotny Zoltán hat híres, olimpiákon, világbajnokságokon győzelmes sportoló portréját igyekezett megrajzolni a sikerek fényében és az erőfeszítések, a küzdelmek, némelykor kudarcok időszakában. Kifogásolhatnánk ugyan, hogy az összekötő szöveg néha túlságosan kerekdedre, jól-félsülte sikeredett, az utána következő beszélgetések, tudósításrészletek azonban kárpótlak. És különben is, nem tudom, más hogyan van vele, de a jegyzetíró mindig szívesen hallgatja Papp Lacit, Balczót, Bozsikot, Földit, Kárpáti Rudolfot és az olyan, mondhatni drámai közvetítéseket, mint amilyen Szepesi György volt a müncheni olimpián. (harangozó)

Kőbányai János

A SZABADOS-KVARTETT JAZZ-ZENÉJE

AZ ESKÜVŐ NAGYLEMEZEN

A múlt hónapban került a boltokba Szabados György kvartettjének nagylemeze. Bizony nem büszkélkedhetünk magas színvonalú jazzlemezek kiadásával. A majd minden évben megjelenő jazzantológiákon kívül Pege Aladár önálló lemeze (mely legjobb koncertjeinek emlékeztetője maradt) árvalkodott fehér hollóként ebben a műfajban. Most olyan lemez megjelenéséről számolhatunk be, amely a magyar jazz egyik legvonzóbb irányzatának méltó összefoglalója.

Mert egy-egy nagylemez megjelentetése nem csupán egymást követő zenedarabok plasztikorra karcolása, hanem — a könyvkiadáshoz hasonlóan — egy-egy művész világának foglalatát jelenti. Szabadosék Az esküvő című nagylemeze esetében: világunknak, életérzésüknek zenébe emelése, tömörítése és rögzítése magas fokon sikerült. Ez a produkció egyenrangúként csatlakozik a kelet-európai jazz nagyszerű eredményei — a cseh Jiri Stivin, Radin Haldik, a Prágai Jazz Quartet, a szlovák Collegium Musicum, a lengyel Zbigniew Namysłowski, Michał Urbaniak és Niemen — alkotásai mellé. (Lemezeik, örvendetes módon egyre nagyobb számban kaphatók üzleteinkben, illetve a csehszlovák és a lengyel kultúra boltjában. A Supraphon majd minden hónapban jelentkezik egy-egy szép jazzlemezzel, a Muza lemezkiadó a kortárs lengyel jazzmuzsika valamennyi reprezentánsát bemutató Plich Jazz sorozata túl van a félszázadik nagylemezen.) Kelet-európai jazzt frunk — jobb híján — pedig korántsem földrajzi fogalmat kell ezalatt ér-

teni. A cseh, lengyel és a magyar jazz legrangosabb képviselői annyiban kapcsolódnak a hagyományos jazzstílushoz, hogy jelentős szerepet kap bennük az improvizatív játék. Amit egyszerű elmuzikáltak; ugyanabban a formában nem reprodukálható többé. De csak a játék szabadságának formáit veszik át. Nem amerikai vagy afrikai, hanem cseh, lengyel, magyar népdalok hangszín- és ritmusvilágára épülnek. A számok ritmusa sokrétűbb, szerkezetük bonyolultabb — frott zenekari kompozíciókhoz hasonlatosabbak. Ha hagyományait keressük, akkor inkább a szigorúan kottafejekben gondolkodó Bartókot, Kodályt, Durkó Zsoltot, Dvorzsákot, Pendereckit kell megneveznünk. Ezt a széttöredezett, csapongó, hol keményen, hol érzelmesen szomorú, és az ösztönösségtől egyre távolabb kerülő, mélyen gondolati, vallomásos zenét a közös történelem, a megközelítőleg azonos élethelyzet ihleti ilyen hasonlóvá.

A most megjelent lemez mind a négy darabját a zenekarvezető Szabados György írta. 1972-ben quintettjével a San Sebastiani Jazz Verseny free nagydíját nyerte el. Most új tagokkal játszik (Horváth Lajos hegedű, Köszegi Imre dob, Vajda Sándor bőgő) és új hangszereket szerepeltet. Az idegesen vibráló hegedűt, és a — jazzmuzsikában először — a citerát. A több mint félórás zenei anyag, amit a lemezek hallgatunk, Szabados majd egy évtizedes zenei törekvésének — a magyar népballadák improvizációk, XX. századi továbbgondolásának — szép megvalósulása.